

MINISTARSTVO MORA, PROMETA I INFRASTRUKTURE

Ministar, g. Oleg Butković

Prisavlje 14, 10000 Zagreb

U Zagrebu, 22. ožujka 2024.

PREDMET: Prijedlog izmjena Zakona o povlasticama u prometu (NN 133/23)

Poštovani g. Butković,

Kao organizacija posvećena promicanju prava i podršci osobama s autizmom i njihovim obiteljima, želimo izraziti našu zabrinutost i neslaganje s određenim odredbama novog Zakona o povlasticama u prometu (NN 133/23), koji je na snagu stupio 15. studenog 2023. godine. Naše je obraćanje konkretno vezano za odredbe iz Članka 7. Zakona (NN 133/23) kojima se definira ostvarivanje prava na oslobađanje od plaćanja cestarine za osobe s invaliditetom, a prema kojima ostvarivanje navedenog prava nije omogućeno za osobe s autizmom.

Podržavamo izmjene u odredbama iz ranije važećih zakonskih propisa, prema kojima je ostvarivanje prava na oslobađanje od plaćanja cestarine bilo uvjetovano posjedovanjem osobnog automobila, što je brojne osobe s invaliditetom i njihove obitelji nepravedno stavljalo u nepovoljan položaj, a na što su godinama upozoravale organizacije osoba s invaliditetom i što se isticalo u svim izvješćima o radu pravobranitelja za osobe s invaliditetom od samog osnutka te institucije 2008. godine.

Međutim, brojne osobe s invaliditetom, uključujući one s dijagnozom poremećaja iz spektra autizma i dalje ne mogu ostvariti navedeno pravo, iako postoje opravdani razlozi zašto bi trebali. Oslobađanje od plaćanja cestarine predstavlja kompenzacijsku mjeru za specifičnosti koje osobama s invaliditetom uvjetuje njihov invaliditet u području mobilnosti, ali i za nepostojanje prilagođenog i pristupačnog javnog prijevoza kojim bi im se osigurao pristup sadržajima u zajednici. Uskraćivanje ovog prava osobama kojima bi isto omogućilo uključivanje u zajednicu i odlaske na potrebne preglede, terapije i liječenja predstavlja kršenje nekih temeljnih ljudskih prava, kao što je pravo na slobodu kretanja i može se smatrati izravnim oblikom diskriminacije na temelju invaliditeta.

Ovaj smo propust također istaknuli u srpnju 2023. godine, tijekom provedbe Savjetovanja s javnošću o nacrtu prijedloga Zakona o povlasticama u prometu, pri čemu su naši prijedlozi uzeti na znanje i odbijeni uz objašnjenje da je: „*Cilj ovog Zakona unaprijediti učinkovitost provedbe i olakšanje ostvarivanja prava iz drugih zakona te su sva prava prenesena iz važećih propisa (Zakon o cestama) i nije planirano proširenje istih.*“, kako je navedeno i u Izvješću o provedenom Savjetovanju s javnošću o Nacrtu prijedloga Zakona o povlasticama u prometu.

Uvidom u *Zakon o cestama* (*»Narodne novine«*, br. 84/11., 22/13., 54/13., 148/13., 92/14., 110/19., 144/21., 114/22. – *Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske*, 114/22. i 4/23. – *Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske*) utvrđeno je da je do stupanja na snagu Zakona o povlasticama u prometu (NN 133/23), odredbom članka 88. Zakona o cestama bilo propisano kako pravo na oslobađanje od plaćanja cestarine za jedan osobni automobil koji imaju u svom vlasništvu, odnosno koji koriste na temelju ugovora o leasingu ostvaruju: „osobe kod kojih je utvrđeno tjelesno oštećenje koje ima za posljedicu nesposobnost donjih ekstremiteta 80% ili više postotaka te HRVI sa 100% tjelesnog oštećenja te osobe kojima je utvrđeno tjelesno oštećenje osjetila vida od 100%.“

Prema novim odredbama iz članka 7. stavka 2. Zakona o povlasticama u prometu (NN 133/23) navedena povlastica priznaje se osim postojećim korisnicima i osobama kojima je utvrđeno tjelesno oštećenje osjetila sluha od 100%, čime se evidentno proširuje krug korisnika prava.

Iako smo ostali zbunjeni zašto se sporno pravo proširilo baš na ovu skupinu korisnika, ponajprije jer se ovakvo proširivanje potencijalnih korisnika nije spominjalo ni na ranije navedenom Savjetovanju ni u konačnom prijedlogu nacrtu Zakona o povlasticama u prometu, ovim obraćanjem ni u kojem slučaju ne želimo implicirati da osobe s oštećenjem sluha ne zaslužuju ovu povlasticu. Upravo suprotno, želimo naglasiti da ovo pravo mora biti dostupno svima kojima invaliditet uvjetuje značajna ograničenja u mobilnosti.

Stoga predlažemo da se stavak 2. članka 7. Zakona o povlasticama u prometu (NN 133/23) uskladi sa stavkom 1. istog članka, odnosno da se pravo na oslobađanje od plaćanja cestarine ostvaruje po jednakim kriterijima kao i pravo na oslobađanje od plaćanja godišnje naknade za uporabu javnih cesta te da se omogući svim osobama s invaliditetom s utvrđenih 80% ili više postotaka tjelesnog oštećenja.

U idealnom slučaju, navedeno pravo priznalo bi se osobama s trećim i četvrtim stupnjem invaliditeta – oštećenja funkcionalnih sposobnosti. Na taj bi se način osiguralo propisi budu usklađeni s *Uredbom o metodologijama vještačenja* (*»Narodne novine«*, br. 96/2023) i da se pravo ostvaruje prema stupnju invaliditeta, odnosno oštećenja funkcionalnih sposobnosti kako bi se osiguralo da ga ostvare svi kojima je mobilnost ograničena zbog invaliditeta, neovisno o vrsti teškoća/oštećenja. To je u skladu s preporukom pravobranitelja za osobe s invaliditetom koja se prije gotovo 10 godina navodi u Izvješću o radu pravobranitelja osoba s invaliditetom za 2014. godinu:

„Važno je imati u vidu da nemogućnost korištenja sredstava javnog prijevoza osim osoba s tjelesnim oštećenjima donjih ekstremiteta imaju i druge osobe s invaliditetom, osobe kod kojih su utvrđene drugačije vrste oštećenja npr. teška intelektualna ili višestruka oštećenja. Temeljem navedenog, mjere se trebaju usmjeravati prema osobama koje ne mogu koristiti sredstva javnog prijevoza i moraju se odobravati temeljem individualne procjene.“

Obje opcije odgovarale bi populaciji osoba s dijagnozom autizma. Naime, kompleksnost ovog stanja i izazova s kojima se suočavaju osobe s autizmom i njihove obitelji prepoznata je i u metodologijama vještačenja te se autizam kao jedino stanje iz Liste oštećenja vještači isključivo u treći i četvrti (najviši) stupanj invaliditeta, a stupanj tjelesnog oštećenja utvrđuje se između 80% i 100%.

Prema tome osobe s dijagnozom autizma mogu ostvariti sve povlastice za osobe s invaliditetom koje su propisane novim Zakonom o povlasticama u prometu (NN 133/23), osim prava na oslobađanje od plaćanja cestarine, a upravo je to pravo koje je mnogim obiteljima s članom s autizmom najpotrebnije.

Putovanja na procjene, preglede i terapije predstavlja neizbježnu svakodnevnicu za mnogu djecu, mlade i odrasle osobe s autizmom i njihove obitelji. Autizam je stanje koje utječe na gotovo sva razvojna područja i zahtjeva kontinuiranu, gotovo svakodnevnu podršku različitih stručnjaka, kako bi se podržao razvoj, unaprijedile socijalne vještine i vještine komunikacije i smanjila pojavnost izazovnih ponašanja. To može uključivati preglede različitih specijalista i rad sa stručnjacima različitih profila – edukacijskim rehabilitatorom, logopedom, radnim terapeutom, senzornim terapeutom, psihologom.

Navedene se usluge najčešće provode u specijaliziranim centrima i ustanovama i uglavnom nisu dostupne u manjim sredinama, zbog čega su obitelji primorane svakodnevno putovati u druge gradove, županije pa čak i države kako bi pružile svojim članovima pristup kvalitetnoj skrbi i terapijama. Ova putovanja ne samo da zahtijevaju vrijeme i trud, već također mogu generirati značajne financijske troškove. Obitelji osoba s autizmom se već suočavaju s dodatnim troškovima koji proizlaze iz terapija, specijalističkih pregleda, pomagala i drugih potrepština. Kada se na te troškove dodaju i troškovi putovanja, uključujući cestarine, gorivo i održavanje vozila, financijski teret može postati izrazito težak za obitelji.

Javni prijevoz nije prikladna opcija za putovanje za mnoge osobe s autizmom. One često imaju senzorne osjetljivosti, izazove u komunikaciji i ponašanju, te preferenciju za rutinu i predvidljivost. Javni prijevoz može biti izazovan jer je često bučan, prepun ljudi, nepredvidljiv i zahtjeva brze prilagodbe. Ovo okruženje može uzrokovati anksioznost i stres kod osoba s autizmom, što čini putovanje javnim prijevozom neprihvatljivim ili iznimno teškim za mnoge obitelji. Zabrinutosti za sigurnost, kao i nedostatak prilagođenih usluga i podrške dodatno otežavaju korištenje javnog prijevoza. Zbog svega navedenog putovanje osobnim vozilom ostaje jedina opcija za mnoge obitelji s članom s autizmom i jedini pristup uslugama u zajednici.

Sukladno tome, osiguravanje prava na oslobađanje od plaćanja cestarina za osobe s autizmom ne samo da bi pružilo financijsko olakšanje obiteljima, smanjujući troškove putovanja i oslobađajući dodatna sredstva koja bi se mogla usmjeriti na terapije i druge potrebe osoba s autizmom, već bi unaprijedilo pristupačnost potrebnim uslugama i sadržajima u zajednici, što bi i trebala biti temeljna ideja iza ovakvih mjera. Ovo bi bio korak u pravom smjeru prema osiguranju jednakih prava i mogućnosti za sve osobe s invaliditetom, u skladu s međunarodnim standardima i preporukama za podršku osobama s autizmom.

Nadamo se da ćete razmotriti naš prijedlog i javiti nam se s povratnim informacijama.

S poštovanjem,

Savez udruga za autizam Hrvatske i članice:

- Udruga za autizam – Zagreb

- Udruga za autizam Istra
- Udruga za skrb autističnih osoba Rijeka
- Udruga za djecu s teškoćama u razvoju „Zvončići“, Karlovac
- Udruga obitelji djece s autizmom „Dar“, Osijek
- Udruga za autizam „Pogled“, Nedelišće
- Udruga za autizam „Sunce“, Nova gradiška
- Udruga za djecu s autizmom i drugim teškoćama u razvoju „Rubikon“, Zaprešić
- Udruga za autizam Zadar
- Udruga za autizam Bjelovar
- Udruga roditelja djece s posebnim potrebama „Naša dica“, Kaštel Štafilić
- Udruga za autizam „Spectrum“, Donji Miholjac
- Udruga roditelja i osoba s teškoćama šireg autističnog spektra „Plavi cvijet“, Slavonski Brod

Udruge podržavatelji:

- ASK Udruga za autizam i ostale neurodivergentnosti, samozastupanje i kulturu različitosti.
- Udruga za inkluziju i promicanje kvalitete življenja djece i mladih s teškoćama “Frendofon”
- Udruga raSTEM u SPEKTRU

